

Asia: OM 1/61/2016

Ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Valtakunnansyyttäjänvirasto on laatinut lausunnon ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksista yhdessä Oulun, Itä-Uudenmaan ja Pohjanmaan syyttäjänvirastojen kanssa.

YLEISTÄ

Molemmat ehdotukset ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Työryhmän mietintö sisältää seikkaperäistä pohdintaa paitsi ehdotetuista uudistuksista myös yhdyskuntaseuraamuksista laajemminkin.

Suomalaiselle rangaistuskäytännölle ovat tyypillisiä pitkät ehdolliset vankeusrangaistukset. Vaikka rikos on rangaistusarvoltaan niin vakava, että siitä mitataan pitkälti yli vuoden pituinen vankeusrangaistus, ensikertalaiselle ja jopa toiskertalaiselle vankeus tuomitaan usein ehdollisena. Tällaiseksi vakiintuneessa rangaistuskäytännössä kaikki ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset ovat omiaan antamaan rangaistukselle kaivattua konkreettista sisältöä.

Työryhmän mietinnöstä saa sen käsityksen, että ehdotetun uuden kombinaation (ehdollinen vankeus ja oheisseuraamuksena valvonta aikuiselle) tavoiteltuna kohderyhmänä ovat henkilöt, joille olisi tulossa ehdoton vankeusrangaistus, mutta jotka eivät päihdeongelmansa takia sovellu yhdyskuntapalveluun. Päihdeongelmiensa takia rikoskierteeseen joutuneelle henkilölle valvojan henkilökohtaisesta tuesta ja valvontaan liitetystä kuntoutuksesta tai avohoidosta on aivan varmasti enemmän hyötyä kuin vankilaan joutumisesta.

Kannatettava ehdotus on myös se, että samalla kertaa olisi mahdollista tuomita ehdolliseen vankeuteen, valvontaan ja vielä oheissakkoon eli kaksi oheisseuraamusta. Käytännössä tällaisen yhdistelmän kohderyhmänä olisivat toistuvasti rattijuopumuksiin tuomittavat henkilöt.

KOEAJAN JA VALVONTA-AJAN VÄLISESTÄ SUHTEESTA

Ehdollisen vankeuden koeaika (min 1 vuosi, max 3 vuotta) alkaa tuomion julistamisesta tai antamisesta. Oheisseuraamukseksi tuomittava valvonta (1 vuosi 3 kuukautta) puolestaan alkaa lainvoimaisesta tuomiosta, ellei tuomittu ole suostunut valvonnan täytäntöönpanon aloittamiseen aikaisemmin. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 60 §:n perusteluissa mainitaan, että ehdollisen vankeuden valvonnan valvonta-aika päättyy viimeistään, kun ehdollisen vankeuden koeaika loppuu. Vuoteen 2015 saakka tämä sama asia sisältyi lainsäädännökseen. Koeajan ja valvonta-ajan tällainen keskinäinen suhde saattaa pahimmillaan johtaa siihen, että valvontaa ei ennätetä aloittaa ollenkaan ennen koeajan päättymistä, jolloin koko oheisseuraamus käy merkityksettömäksi.

Työryhmä on päätenyt mietinnössään siihen, ettei 60 §:n perusteluissa mainitulla seikalla ole merkitystä ja ettei nyt ehdotettujen lainmuutosten yhteydessä asiaa tarvitse säännöksellä täsmentää. Syyttäjälaitoksen kanta on päinvastainen. Selventävä säännös tarvitaan. Näin senkin vuoksi, että tuomiolauselmaan tulostuu automaattisesti teksti "Vastaaja tuomitaan valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi. Valvonta-aika päättyy viimeistään, kun ehdollisen vankeuden koeaika loppuu." Jos tekstiä ei voida järjestelmästä poistaa, kuten on arveltu, aiheuttanee se ainakin tuomion täytäntöönpanovaiheessa päänvaivaa.

SEURAAMUSSELVITYKSEN MERKITYS KOROSTUU

Työryhmän mietinnön mukaan valvontaan liittyvien velvollisuuksien rikkomistilanteessa sovellettaisiin huomautusta, varoitusta, noutoa valvontatapaamiseen tai vastaavanlaiseen tilaisuuteen sekä valvonta-ajan pidentämistä enintään kuudella kuukaudella. Vaikka siis valvonta itsessäänkin on rangaistus, ainoa konkreettinen sanktio siihen liittyvien velvollisuuksien rikkomisesta on valvonta-ajan pidentäminen. Käytännössä on siten mahdollista, että niin halutessaan aikuinen valvontaan tuomittu voi tosiasiallisesti romuttaa valvonnan hyvät tavoitteet omalta osaltaan.

Tästä näkökulmasta ennen tuomioistuimen seuraamusharkintaa laadittavan seuraamusselvityksen laadullinen merkitys korostuu. Syyttäjän tai tuomioistuimen pyytämässä seuraamusselvityksessä Rikosseuraamuslaitos arvioi rikoksesta epäillyn edellytykset ja valmiudet suoriutua valvonnasta sekä selvittää sen, suostuuko henkilö valvontaa sisällytettävään kuntoutukseen tai avohoitoon. Arvion tulisi olla realistinen myös siltä osin, kykeneekö henkilö tosiasiallisesti sitoutumaan kaikkeen siihen, mitä valvonta parhaimmillaan pystyy tarjoamaan.

Toiviainen Raija
Valtakunnansyyttäjänvirasto

Metsäpelto Leena
Valtakunnansyyttäjänvirasto - Lausunto on Valtakunnansyyttäjänviraston
sekä Oulun, Itä-Uudenmaan ja Pohjanmaan syyttäjänvirastojen yhteinen